

ירוחם מבואר שכל ריקמה או אריגה אינה מועילה. 'וצריך עיון'.
וב'מגן אברהם' (שמ סק"י) הביא מכאן ראייה לאסור תחיבת אותיות – כסף בבגד בשבת, משום מלאכת
'כותב'. וע"ש במחצית השקל ובחידושי חתם סופר כאן, באור הוכחתו. וכבר פלפלו בדבריו בשו"ת חסד לאברהם או"ח
ה, וב'אמרי אש' – מובאים ב'אחיעזר' ח"ג נח, א.
וכן הרמב"ם (בשו"ת 'פאר הדור' ז), הביא את סוגיתנו בדיונו על רקמת פסוקים בבגד, וכתב שבכלל
כתיבה היא, ושלכן אין לרקום פסוקי תורה בבגד, שלא ניתנה להכתב פרשיות פרשיות אלא להתלמד
בלבד.

דף כא

הערות ובאורים בפשט

(ע"ב) 'אין כותבין במחובר'... – מבואר בראשונים, ששני דינים יש כאן: פסול 'מחובר' ופסול 'מחוסר
כתיבה קציצה ונתינה'. דין 'מחובר' הוא כשכתב הגט במחובר לקרקע ולא קצצו, אלא שנתנו
לה כמות שהוא במחובר – פסול.

ושני טעמים ניתנו בדבר: הרא"ש כתב (וכן מובא בשו"ע אה"ע קכד, ד) משום שכתוב 'ונתן בידה' ואין
זו נתינה. והרשב"א כתב (עפ"י הירושלמי) מדכתיב 'ספר' – משמע תלוש בלבד (ואף שלרבנן אמרו
'לספירת דברים הוא דאתא', מזה שהוציאו בלשון 'ספר' משמע למעט מחובר).
טעם נוסף כתב ב'אור שמח' (גירושין א,ו): שגט שנכתב על המחובר, אין ראוי להנתן לאשה בעל
כרחו, לפי שאי אפשר לה לקנות את הקרקע אלא ברצון. (וכדרך שאמר אביי על חצר, אך כאן
כולם מודים בדבר, שנתנת הגט עצמה, הרי היא תלויה באופן ישיר ברצון האשה).

(לפי הטעם הראשון, 'ונתן בידה' – נחלקו אחרונים מה דינו של הגט שנכתב על עציץ נקוב,
שהקנהו לאשה בחזקה (כדין מחובר, שאין מועילה בו משיכה אלא חזקה – ע' להלן כב. ובפני יהושע וקובץ שיעורים
– קידושין כב); ה'בית שמואל' (קכד, יב) כתב שמתגרשת, לפי שיש כאן 'נתינה'. אולם הגאון מליסא
(ב'תורת גטין' כאן) חלק על כך, שמ'ונתן' למדים שאין מועיל אלא גט הראוי לתתו כדרך שקונים
מטלטלין, ביד או במשיכה, אבל אם אין מועילים בו קנינים אלו – אינו גט.
אולם, לטעם הרשב"א, שאינו בכלל 'ספר', בכל מקרה לא תועיל נתינה של עציץ נקוב.
והרמב"ן ז"ל כתב שלפי טעם זה, שלמדו מ'ספר', אכן אין חסרון של 'נתינה' במחובר. ולפי זה,
כשכתב במחובר וקצצו ונתנו לה, שפסלו משום 'מחוסר כתיבה קציצה ונתינה', אין הטעם משום
שבשעת הכתיבה אין הגט ראוי לנתינה ללא שיקצצוהו, והנתינה תלויה בקציצתו, ולכן פסול, שהרי
גם בעודו מחובר הוא בר 'נתינה' (אם כי אינו 'ספר'), אלא כיון שמכל מקום קצצוהו בין כתיבה לנתינה
– פסול. ומוכח משיטה זו, שגם גט שכתבו בתלוש וקצצו לפני הנתינה – פסול, כשיטת רבנו תם.
– כן פרש דבריו ב'ברכת שמואל' – לג. עוד בענין מחוסר קציצה: ע' חדושי הגרנ"ט – עו; חדושי הגרז"ר בענגיס ח"א
לו, ג).

'זהכי קאמר: אין כותבין טופס, שמא יכתוב תורף, כתבו לתורף ונתנו לה – כשר. וריש לקיש
אמר: 'חתמו' שנינו... – והם יפרשו 'חתמו' דמתניתין – סיימו, כמו 'תורה תומה ניתנה', והכוונה
לכתיבת התורף שהוא השלמת כתיבת הגט. (תוס' לעיל ג: ד"ה דתנן)

ציונים וראשי פרקים, לעיון

כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו – קנאתה ומתגרשת בו
– לכאורה מבואר כאן, שקנין חצר מועיל גם כשהחצר והדבר הנקנה על ידו, נקנים שניהם בבת אחת לקונה. שחצרו ומתנתו באין כאחת. אמנם, הש"ך (ח"מ קצח, ז; רב, ג) כתב שאין קנין חצר אלא כשהיא כבר קנויה לו מעיקרא. והקשו על כך האחרונים מכמה סוגיות. ואם כי ניתן היה לחלק בין גט לשאר קנינים (ע' קצוה"ח שם), הקשו גם מסוגיות המדברות בקניני ממון. וב'נתיבות המשפט' (ר"ב) פרש את דברי הש"ך בענין אחר. אולם בקצות החושן (שם ושם) הביא שכדברי הש"ך הנ"ל נמצא כבר בשיטה מקובצת.
וע"ע: מחנה אפרים – קנין חצר, יד; דבר אברהם ח"א כא; קהלות יעקב – ב"מ כד.

– משמע מסתימת הדברים, שגם אם עברו ימים רבים לאחר שהניח את הגט בחצרו, תועיל הקנאת החצר לאשה, שתתגרש בכך. (בית שמואל קלט, כח).
ודנו הפוסקים, אם צריך בדוקא שהבעל יתן את הגט בחצר, שאם לא כן, אין כאן מעשה נתינה שלו, או שמא מעשה הנתינה קיים בהקנאת החצר עם הגט לאשה, ואין הבדל כלל כיצד הגיע הגט לחצר קודם לכן.
ובזה רצו הפוסקים למצוא פתרון לשלוח גט לאשה בדואר כשהבעל שוהה במרחקים, (שיש מחמירים במינוי שליח שלא בפניו); האשה תקנה לבעלה חצר השייכת שלה, וישלח הבעל את הגט (בדרך הדואר), ויצוה שיניחו את הגט בחצרו זו, ואחר כך יקנה לה את החצר באשר הוא שם, ובכך האשה תתגרש. (חידושי 'צמח צדק'. ויש להעיר מכך שגזרו משום 'חצרה הבאה לאחר מכן' ולא אמרו בפשיטות, גזירה שמא יקנה לה חצרו באופן שהוא לא הניח את הגט בעצמו, או שהניחו ללא דעת וכוונה כלל, (שבעבד אין זה מצוי) שגם זה אינו מעשה נתינה – משמע שמועיל בכל גווני).

'בשלמא יד דעבד לא אפשר למקצייה' – כתב רש"י: ששייך העבד במצוות ואינו רשאי לחבל בו (ע' ב"ק פח.). ואם חבל בו יוצא לחירות בראשי אברים – מכאן שאינו רשאי לחבל בו.
וכבר העירו מדברי הרמב"ם (הל' רוצח ב, יב) שרשאי אדם להכות את עבדו. וב'מנחת חינוך' (מט, ט) כתב 'ובודאי יצא להר"ם דין זה מאיזה מקום ואנחנו לא נדע'. וב'בית יוסף' (ח"מ תכ) תמה על הרמב"ם והטור, שהרי חייב הוא במצוות. ואכן בשולחן ערוך (שם סעיף ב) סתם 'ואפילו הכה עבד כנעני – לוקה הוא, שהרי חייב במצוות'. ולא חילק בין עבד שלו לשל חבירו. (וע"ש ב"ח, סמ"ע ובהגר"א).
וב'אפיקי ים' (ח"ב לט) תמה מכאן על דברי הרמב"ם. ולכאורה יש לחלק בשופי בין הכאה סתם (שמסתמא לא התירו לעשות כן אלא לצורך עבודה וקבלת עול ומשמעת, שהרי ודאי לא גרע מצער בעלי חיים), לבין חבלה של ממש, כדהכא שקוצץ ידו. ובלא"ה, הלא הרמב"ם כתב שם בסמוך (הלכה יד) 'לכך נאמר 'בשבט' – שלא נתנה תורה רשות להכותו אלא בשבט ומקל ורצועה וכיוצא בהן ולא בהכאת רציחה'.

דף כב

הערות ובאורים בפשט

מכר בעל זרעים לבעל עציץ, לא קנה עד שיחזיק בזרעים' – פרש רש"י, שהזרעים נחשבים כמחוברין, ואינם נקנים אלא בכסף בשטר ובחזקה, כקרקע.
הגרז"ר בענגיס זצ"ל (בה"א לה, ג-ו) שאל מדוע לא יקנה את הזרעים בקנין 'חצר', לפי מה שכתב ב'שיטה מקובצת' (בבא מציעא ט) שכליו קונים לו לאדם מטעם 'חצר' (וכ"כ בקצוה"ח קצד, ג), אף כאן,